

Két kamasz fiú áll mellettem a villamoson. Halkan beszélgetnek. Iskoláról, tanulásról, utazásról. Néhány perces hallgatás után megszólal az egyik:

– Anyu telefonált reggel. Aput hajnalban behívták. Két katonarendőr hozta a behívót és őt is vitték azonnal. Azt nem mondták hova, a papíron sem volt rajta. De én biztosan tudom: a frontra. Anyu nagyon sírt, azt üzenté, hogy a hét végén én se menjek haza. Majd ő jön, amikor tud... – mondja lassan, szinte felnőttes megfontoltsággal, a hangjából érezhető csalódottsággal, szomorúsággal. A társa némán figyelő barátját, majd rövid szünet után megszólal:

– Szegény... Csak úgy ne járjon, mint az én apukám. Ő még Vukovárnál megsebesült. A napokban engedték ki a kórházból. De anyu azt mondja, soha nem lesz teljesen egészséges.

Azután mély csönd következik. Mindketten hallgatnak. Egykedvűen néznek ki az ablakon. Majd az egyik belvárosi megállónál leszállnak. De vajon mi fordul meg e két gyermek fejében, amíg az iskoláig baktatnak? S hogyan tud majd odafigyelni aznap (meg aztán is) az órán a tananyagra a fiú, akinek az apja – ki tudja – talán már valamelyik lövészárokban kuporog, s onnan figyel az „ellenséget”?

*

– Négyen lakunk egy szobában. Kollégiumban. Hogy érezzük magunkat? Jól. Ketten délvidekiek vagyunk, ketten pedig „itteni” magyarok. Összebarátkoztunk. Segítenek. Ők is. Meg a tanárok is – mondja Sz. A. elsős gimnazista, aki még tavaly augusztusban, tehát a tanév kezdete előtt érkezett Vajdaságból. Szülei és lánytestvére otthon maradt. Arról faggatom: szokott-e álmodni? És miről? Hosszasan gondolkodik. A „se gyerek se felnőtt” eseten, félszeg mozdulatával hátrasi-mítja a haját, voltaképpen így akarja komolyabbá tenni mondanóját, felnéz a mennyezetre, majd vissza rám és azt mondja:

– Hogyne. Szinte minden éjjel álmodom. S mindig ugyanazt. Megjelenik előttem a palicsi sétány, azon megyünk végig anyuval, apuval és a húgommal. Azután a strandon heverésznünk, kártyázunk, fagyizunk és én időnként nézem a vitorlásokat, meg a túloldalon a nádist, a hatalmas nyárfákat, a piros tetejű kis házakat... Adja Isten, hogy minél előbb ismét együtt lehessünk ott. S édesapámat ne vigyék el a frontra, mert néha az is eszembe jut, és

Az osztály, ahol mindenki egyenjogú

„Neked két hazát adott végzeted...”

Apa a fronton, anya a házra vigyáz, a gyerek meg Szegeden tanul – Vajdasági diákok a beilleszkedésről, álmaikról, szorongásaikról

A napokban közölte a DM azt az információt, amely szerint a legutóbbi – októberi – nyilvántartás óta 249 diákot vettek fel a szegedi alsó és középfokú közoktatási intézményekbe. Nem titok, hogy zömmel a polgárháború elől menekülő vajdasági gyerekekről van szó, akik vagy szüleikkel együtt, vagy egyedül hagyták ott hazájukat, hogy biztonságos helyen folytathassák tanulmányaikat. A fenti adat persze csak az október óta, tehát a tanév közben beiratkozott külföldi diákokról tesz említést. Nyilvánvaló, hogy már a korábbi években és tavaly szeptemberben is sokan választották az alsó és középfokú közoktatási intézményeket tanulmányaik színhelyéül, így jóval több délvideki általános és középiskolás tanuló tartózkodik jelenleg Szegeden. De hol? Milyen körülmények között? Miként telnek hétköznapijaik? És az ünnepek? Amikor a legnehezebb az egyedüllét, a család hiánya: a szülők, a testvérek, a barátok távolléte... Ezekre a kérdésekre próbáltunk választ keresni az alábbiakban.

olyankor tehetetlenül dühös, de kétségbeesett is vagyok...

*

Persze, nem minden környezetben felhőtlen a Délvidekről beiskolázott gyerekekkel kialakított viszony. Ez természetesen függ a környezetüktől, amely vagy befogadja, vagy elutasítja a „jövevényt”, de függ a gyerektől is, aki vagy nem tud, esetleg nem is akar beilleszkedni az új környezetbe. Ez elsősorban a kisebbekkel történik. Ők még kevésbé tudják felfogni, hogy mi is történik: sem az egyik, sem a másik „fél”.

– Csúfoltak. Azt kérdezték: miért menekültem el jugóból? De meg sem várták, hogy megmagyarázzam nekik – panaszkodik a szüleinek egy általános iskolás kisser. – Nagyon

rosszulesett. Pedig én szeretem őket, igyekszem alkalmazkodni mindenhez.

Igen. Kétségkívül ilyen is van. És lesz is. Gyakran a felnőttek is nehéz azt megmagyarázni, hogy miért kellett csapat-paport otthagyni, hirtelen áttérni, itt – ha ideiglenesen is – munkát keresni, a gyereket iskolába járatni. Élni. Nem pedig „otthon”, a szülőföldön, ahol eddig békében, olyan amilyen anyagi biztonságban voltak, most a vágóhídra menni! Egy értelmetlen testvérháborúban, amelyhez az ott élő magyarságnak semmi köze.

A gyerek pedig még kevésbé érti. Persze, azt meg a délvideki tanulóknak kell(ene) megértenie, hogy ez a város, intézményei, polgárai igenis mindent megtesznek annak érdekében,

hogy őket a tanintézményekben elhelyezhessék, zavartalanul tanulhassanak.

*

– Egyedül lakom. Egész lakást bérelek. Nagyon sokba kerül, de az az előnye, hogy amikor szüleim meglátogatnak, akkor nem kell szállodába menniük vagy velem együtt szoronganiuk – mondja B. V. középiskolás. – Jövőre már lehet, hogy nem bírjuk anyagilag, hiszen egyre rosszabb a dinár árfolyama, akkor valami olcsóbb megoldás után kell néznünk. De én abban is reménykedem, hogy addigra befejeződik ez az átkozott háború és visszamehetek a szülővárosomba tanulni. Hogy milyen nyelven? Hát, természetesen: magyarul. Igen, tudom, hogy Szerbiában elfogad-

tak egy törvényt, azt hiszem, nyelvhasználatinak hívják, amely szerint csak a gimnáziumokban lehet magyar nyelven tanulni, másutt nem. Nos, én reménykedem, hogy ez a felfordult világ egyszer jobbra fordul, és mi magyarok visszanyerjük alapvető jogainkat. Például anyanyelvünk szabad használatát!

*

Nagyon fontos, hogy miként fogadnak bennünket. A tanárok és az osztálytársaink egyaránt. A mi beilleszkedésünk is ettől függ – mondja K. O. elsős gimnazista lány, s a körülötte álló néhány délvideki fiú és leány helybenhagyólag bólintgat.

– Én úgy érzem, minket befogadtak – fűzi hozzá N. G.,

egy pelyhedző állú fiú, aki „már” második és korelnőként vezényeli a velem beszélgető kis csapatot. – Kiváló tanárok, megértő osztálytársak, egymás hibáit elnéző és főleg megértő közösség.

– Nehéz nekünk, nagyon nehéz – kapcsolódik a beszélgetésbe V. J., egy hirtelenszőke fiú. – Pótolnunk kell azt az anyagot, amit az osztálytársaink korábban már megtanultak. Meg azután az itteni rendhez, szokásokhoz is „idomulnunk” kell. De közösen jót mulatunk azon, ha egy-egy tárgyat vagy jelenséget másként nevezünk. Mi, vajdaságiak a cellulot szelotejnek neveztük, a rotringceruzát patentceruzának, a radírt törloguminak, a villamost meg egyszerűen villamosnak... Itt azonban már mi is tujának nevezzük a villamost, meg „kiakadunk”, ha valami boszszant bennünket. De azt hiszem, ez így van rendjén, mert alkalmazkodni kell.

*

Igaza van-e Horatiusnak? Ezzel a címmel írt jegyzetet az arany középtúrl egy szabadkai illetőségű középiskolás. Ebből idézünk. „Ha nyugodt, kiegyensúlyozott vagyok, problémamentes napom van, akkor biztosan az arany középutat választom... Ha nagyon boldog vagyok, vagy egyszerűen csak unom az egyhangúságot és valami örülségre vágyom, akkor letérek a középtúrl és szélsőséges leszek, túlzásokba esem. Ez utóbbi még nem fordult elő itt Szegeden, életem sivar, gondterhelt, amit persze „csak” a háborúnak „köszönhetek...” Szabadkán minden nap történt valami... végül is azt hiszem, a fiataloknak csak igazán komoly dolgokban kell mérlegelniük Horatius elméletét: mert a fontos döntések még előttük állnak. Ha csak nem kell 15 éves fejlettségűnek egy háborút és elhagyniuk hazájukat! És ha mégis? Akkor is az arany középutat kell választani...”

*

Péntek este hat óra. Fiatalokból álló tömeg várakozik a Szabadkára induló vonatra. Diákok. Hatalmas csomagok lógnak a vállukon, hátukon, kezükben. Vidáman csevegnek. Mennek „haza”. Igaz, csak látogatónak. De mégis... Lesz otthon mesélés, élménybeszámoló. De lehet, hogy panaszkodás is. Az „otthoniak” és a hazalátogatók részéről is.

De mindenképpen kellemes lesz az ébredés. Mert anyu nyilván reggel ágyba viszi a forró kakaót...

TOPOLYAI FERENC

A Magyar Szó Szerkesztőségében

Szabadkai hideg szelek

Hideg, februári verőfényben járjuk Szabadka utcáit. Dermedt a város. A Dunán túli háborút követő tűzszünet géppuskaropogása nem hallatszik el idáig. Szótlan járókelők gondterhelt lépteitől visszhangzanak az utcák. Először a kirakatok kínálatán vehetjük észre: valami megváltozott.

Az árak a hazaiakat idézik, csak hogy az egy hónapja kibocsátott legeslegújabb jugoszláv dinár fele annyit ér, mint a forint. Nekünk tehát mérhetetlenül olcsónak tűnik mindaz, amit eladásra kínálnak. Fordult a kocka, mondhatjuk kajánul, most mi járhatunk félpénzen vásárolni: cipőt már két-három ezer dinárért is találhatunk, a 98-as oktánszámú benzin literje hatvan-velahány dinárra rúg, egy-két bendőt megtöltő, bő ebéd pedig négy-öt száz dinárt kóstál. A keménydobozos HB-cigarettáért a trafikokban hatvan dinárt, az ismét jó minőségben gyártott Jelen pivóért a jobb kávéházakban ugyanennyit kérnek.

Emlékszem, gyermekkoromban, ha Szabadkára mentünk vásárolni, mindig az előző este csomagolt szendvicsekkel indultunk útnak, mert odaát megfizethetetlen volt az ebéd. Manapság csak egy vacsorára is érdemes átgugrani a határon.

Ha nem vagyunk túl anyagiassak, észrevehetjük még, hogy a városból eltűnt az ifjúság, hiányoznak a katonakorú férfiak is. Ugyanezt tapasztaljuk a Magyar Szó szerkesztőségében. Nem is értem, miként lehet annyira ideges légkörben dolgozni.

Kollégáink, és a sokat látott idősebb szakértársak egymás szavába vágva ecsetelik a velük, a vajdaságiakkal történeteket. „Ez van, s hogy mi lesz? Ne is kérdezzétek, talán az isten sem tudja, a Maróti letiltatta a fizetésünket, ingyen dolgozunk, a nyomda ingyen nyomja az újságot, de hogy honnan szerezték a papírt, az rejtély. Nem tudjuk, meddig bírjuk...” És ez így megy már hónapok óta.

Az utcán lépten-nyomon forintra váltanak dinárjaikat a szabadkaiak. A pénzt talán Szegedre menekült fiaiknak szánják. A forint konvertibilissá vált Szerbiában.

VARGA IVÁN